

LA DRAMATITZACIÓ

Anàlisi de la seva funció educativa.

Treball de Final de Grau de Mestre
d'Educació Infantil

Irene Gutierrez Castillo

Curs 2012-13

Prof: Dolors Rusiñol i Cirera

Grau Mestre Educació Infantil T3

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, 17 de maig de 2013

RESUM

Aquest treball presenta la dramatització, remarcant la seva importància en l'educació. En la part principal es planteja conèixer què és la dramatització, perquè és important i com es relaciona amb l'educació, objectius que es resolen en la fonamentació teòrica. En la segona part es planteja l'objectiu de recerca, el qual vol donar resposta a *Com es treballa la dramatització a l'escola?*, fet que s'estudia a través de tres entrevistes a experts en l'aplicació de la dramatització a l'ensenyament. Finalment acabem veient que la dramatització s'aplica actualment a l'escola; que hi ha diversitat d'aplicacions però sempre tenen parts comunes que els mestres organitzen segons el seu objectiu i funcionament de l'aula; que la formació en art dramàtic és un pas important a realitzar, i que si parlem d'educació, l'escola i el seu equip directiu i educatiu, tenen un paper clau en la realització de la dramatització a l'escola.

Paraules clau: dramatització, teatre, escola, metodologia, mestres.

This essay is about dramatization, highlighting its importance in education. The main part presents what dramatization is, why it is important and how it is linked to education. The results of this part are proved in the theoretical foundation. In the second part, the research objective is raised and it means to answer the question *how is dramatization being worked on at schools?* This issue is studied from three interviews with experts about the application of the dramatization in the learning process. Finally, it concludes that dramatization is in fact used nowadays at schools; that there are a lot of ways of applying it, but all of them always have common parts that teachers manage organize according to their objectives and classroom organization and that formation in drama is an important step to take. If we talk about education, schools and their directive and educational team have a key role in dramatization at schools.

Key words: Dramatization, theatre, school, methodology, teachers

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	11
1.1 Justificació.....	12
1.2 Descripció del procés per elaborar el treball	12
2. FONAMENTACIÓ TEÒRICA.....	15
2.1 Terminologia.....	15
2.2 La dramatització en l'educació.....	21
2.2.1 Què diu el currículum?.....	21
2.2.2 Per què és important la dramatització en l'educació?	24
2.2.3 Com plantejar la dramatització a l'escola?	28
2.2.3.1 Etapes evolutives	28
3. APLICACIÓ	35
3.1 Tècniques de recollida de dades	36
3.1.1 La recerca bibliogràfica	36
3.1.2 L'entrevista semiestructurada.....	37
3.2 Procés.....	39
3.2.1 L'entrevista	40
3.2.2 Mestres entrevistats	43
3.3 Anàlisi de dades	45
3.4 Informe de resultats	46
3.4.1 Metodologia	47
3.4.2 Habilitats i/o capacitats que aprenen els infants.....	49
3.4.3 Dramatització / Teatre.....	50
3.4.4 Formació	52
3.4.5 Escola	52
4. CONCLUSIONS	55
5. BIBLIOGRAFIA.....	59

***El teatro no puede desaparecer porque es el único arte
donde la humanidad se enfrenta a sí misma.***

Arthur Miller

1. INTRODUCCIÓ

En aquestes pàgines trobareu tot el Treball de Final de Grau el qual s'enfoca a la Dramatització i l'anàlisi de la seva funció educativa.

A continuació, juntament amb aquesta breu introducció s'esmenta la justificació de la tria, la descripció del procés emprat per l'elaboració del treball i els agraïments.

A partir d'aquí s'entra en el cos del treball. Primerament trobareu una part on es tracta la fonamentació teòrica amb el tema de la dramatització, per tant, es comença per definir tota la terminologia que envolta l'art dramàtic. Un cop entesos tots els conceptes inicials es parla sobre la dramatització dins de l'educació, emmarcant-la dins del marc legal, és a dir, el currículum d'educació infantil i primària. Un dels pilars d'aquest apartat és la importància que té en l'educació, per això es dedica un punt concret a aquesta idea. I per acabar s'entra dins de l'apartat que enllaça la part teòrica amb la pràctica, el qual tracta la metodologia, és a dir, com es planteja la dramatització a l'escola i les aules.

Seguidament trobareu la part d'aplicació d'aquest Treball de Final de Grau. En aquest apartat es parla de l'investigació qualitativa i de la perspectiva emprada, en aquest cas la interpretativa. Després es descriuen les tècniques de recollida de dades, en aquest cas la recerca bibliogràfica i l'entrevista. A continuació d'aquesta descripció de conceptes es fa esment de tot el procés emprat en la part pràctica, què s'ha realitzat i com. A partir d'aquí s'entra a l'anàlisi de les dades de l'entrevista, d'on sorgeixen cinc temes comuns: formació, escola, dramatització/teatre, metodologia i habilitats i/o capacitats que aprenen els infants. Aquests temes són extrets de les entrevistes i són les parts comunes, que volen donar resposta a l'objectiu de recerca, el qual és conèixer com aplicar la dramatització a l'escola. Aquests cinc temes ajuden a desenvolupar l'informe de resultats, arribant a unes conclusions finals favorables a contestar que la dramatització s'aplica a l'escola, que ho fa de diverses maneres però sempre partint d'elements comuns i que la formació (personal i

professional) i l'escola tenen un paper clau en la seva realització en l'àmbit educatiu.

Es conclou aquest treball amb unes conclusions i reflexions personals sobre tot el procés realitzat, fent èmfasi en la futura professió de mestra i en els aprenentatges adquirits.

Després d'aquest punt podeu trobar la bibliografia relacionada amb el tema per si voleu ampliar o consultar qualsevol cita o informació.

Aquest treball l'acompanyen uns Annexes on hi ha les transcripcions de les entrevistes i tots els quadres de l'anàlisi de dades.

1.1 Justificació

L'elecció del treball del qual tractaria aquest Treball de Final de Grau, va ser realment fàcil, el difícil va ser definir el camí a seguir.

L'elecció del tema ve a arrel de diferents motius: el primer és el meu interès per les arts escèniques i poder veure com es tracta dins de l'educació i el segon és bàsicament per ampliar més informació sobre com realitzar la dramatització a l'escola, ja que des de la Universitat s'han dedicat poques hores a aquesta matèria.

Per tant, hi ha una part d'interès personal sobre el tema i de creixement professional, ja que ho vinculo a la meva futura professió de mestra.

1.2 Descripció del procés per elaborar el treball

Aquest treball ha tingut un procés molt llarg. Primer de tot ha estat ple de idees que han costat desenvolupar, fins que després de molt pensar i de consultar amb la tutora, es va canviar el títol i es va definir l'objectiu de recerca.

A partir d'aquí després de consultar molta bibliografia i articles es comença a redactar la fonamentació teòrica. Al final d'aquesta fonamentació, on es

parla de la metodologia, com que hi ha poca bibliografia que parli de com fer-ho a les escoles, vaig començar a plantejar la part pràctica, per poder parlar amb tres mestres que són professionals en art dramàtic i que fan servir la dramatització o el teatre en el seu dia a dia educatiu.

A partir d'aquí es concerten entrevistes, les quals són la base per la part pràctica. Després de transcriure-les i analitzar-les, llegir-les i rellegir-les, s'han extret unes conclusions les quals donen resposta a l'objectiu inicial del treball. Després de tot el què he après, puc acabar redactant unes conclusions finals on parlo del meu futur com a mestra.

2. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

L'objectiu principal d'aquest apartat és conèixer la dramatització i el seu paper en l'educació, per fer-ho es delimiten els següents apartats. Primer de tot es fa una introducció a la terminologia que envolta a la dramatització, seguidament es relaciona la dramatització amb l'escola, fent un anàlisi del currículum d'educació infantil i primària, destacant la importància de la dramatització en l'educació i finalment, enfocant-la per a la pràctica.

2.1 Terminologia

Drama, dramatització, dramàtica creativa, expressió, expressió corporal, expressió dramàtica, joc simbòlic, joc dramàtic, improvisació, psicodrama, role playing, sociodrama, teatre... són paraules claus que fan referència a l'art del teatre i que cal tenir en compte, ja que el seu significat varia considerablement tot i tenir una arrel originada en el teatre.

Tal com ens explica T. Motos i F. Tejedó (2007:17) són tècniques de representació i simulació d'experiències o situacions humanes que, tot i tenir un origen comú en el teatre, la seva finalitat és diferent i s'apliquen en diversos àmbits: a l'aula, en la dinamització i animació de grups i fins i tot, en tractaments psicoterapèutics.

A part de la finalitat que se li dóna, trobem que hi ha forces conceptes que serien sinònims i que variaria simplement el seu origen cultural, per exemple, el terme *dramatització creativa* i *role playing* serien termes que provenen dels països anglosaxons, mentre que el concepte de *joc dramàtic* té l'origen en la pedagogia francesa, i *improvisació* tindria una forta arrel en la cultura italiana.

Per tant, cal tenir en compte que hi ha molta terminologia diferent i que cada paraula té les seves connotacions específiques, ja siguin amb una finalitat o cultura diferent. Per això, abans cal conèixer què entenem per dramatització, concepte el qual és la base d'aquest treball de Final de Grau, sense deixar de banda les altres terminologies.

Drama té el seu origen etimològic en la paraula grega *drao*, la qual significa *fer*, per tant, *drama* esdevindria *acció* i *acció representada*. Tal com expliquen T. Motos i F. Tejedó (2007:19) la característica bàsica de la dramatització seria la representació d'una acció portada a terme per uns personatges en un espai determinat.

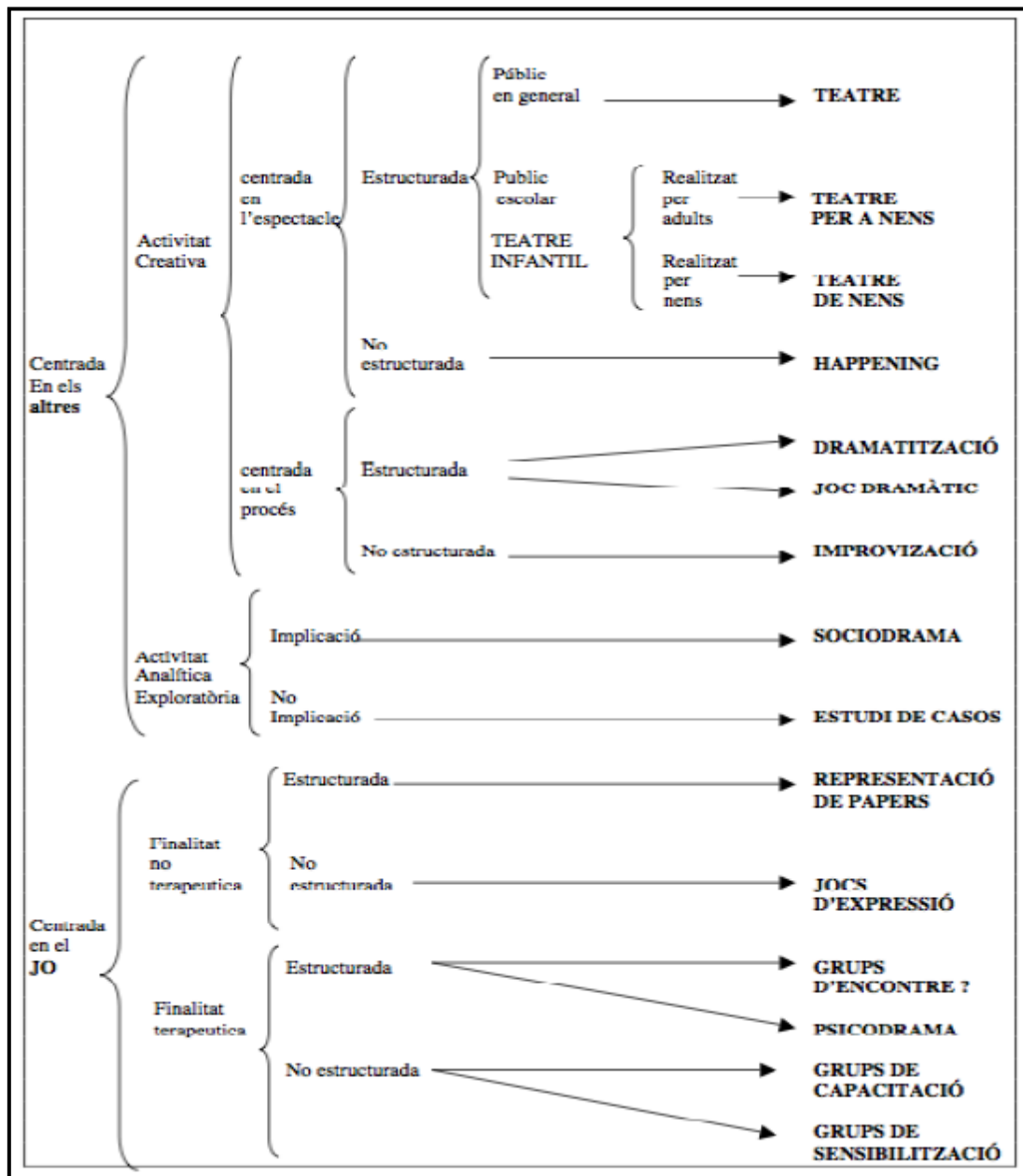
Si comparem la paraula *dramatització* amb la paraula *teatralització* podem veure que totes dues tenen la característica de dotar d'estructura dramàtica a qualsevol situació. Però la dramatització i el teatre tenen les seves diferències. Per una banda, la dramatització fa èmfasi en el procés de creació fent servir les diferents tècniques teatrals, per això es fa servir en l'àmbit lúdic, pedagògic, didàctic o terapèutic. Per altra banda, el teatre posa més èmfasi en la representació i l'èxit d'aquesta davant un públic, tenint més en compte la vessant artística i estètica de l'espectacle. En la dramatització, aquesta representació final no existeix.

G. Laferrière i T. Motos (2003:59-60) citant a Bercebal, ens defineixen el concepte de drama com el mitjà per dotar a l'alumnat de tot tipus d'eines expressives per facilitar el seu desenvolupament, col·locant el concepte de dramatització entre joc i teatre, donant així èmfasi en el procés de treball, promovent la socialització, el contacte, la comunicació i l'habilitat per negociar, el qual s'aconsegueix gràcies a l'experiència i al coneixement de l'entorn social.

Per seguir amb l'anàlisi terminològic de les diverses paraules relacionades amb el teatre, vull fer esment a la recerca de Tomás Motos, la qual es reflecteix en la seva Tesis Doctoral, on relaciona les diverses tècniques dramàtiques classificant-les segons amb qui es centren: el jo o en els altres; si es tracta d'una activitat creativa, analítica o terapèutica, estructurada o no, i a qui va dirigida.

Tècniques Dramàtiques (Motos, 1992:52):

A través d'aquesta classificació de Tomás Motos, podem observar com es defineixen molts conceptes. Tot i així, cal destacar i definir-los.

Conceptes com ara: *expressió corporal*, *expressió dramàtica*, *expressió lliure*, *joc expressiu*, tenen una arrel comuna, tal com podem veure comparteixen la paraula *expressió*.

La paraula *expressió* s'ha convertit amb una d'aquelles paraules que utilitzem contínuament, i segons l'àmbit amb què el fem servir obté unes característiques o unes altres, d'aquí sorgeix tal ventall de paraules. Segons

el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, *expressar* significa: *Manifestar (el pensament, el sentiment) amb la paraula, l'actitud o qualsevol altre signe exterior.*¹

L'*expressió lliure*, tal com la defineixen T. Motos i F. Tejedo (2007:28) són els moviments, paraules, gestos, accions que expressa una persona davant un estímul sensorial extern.

Com hem dit anteriorment, tot depèn de qui utilitzi el concepte i amb quina finalitat. Així, la paraula *expressió corporal* pot tenir diferents matisos segons qui l'utilitzi (un actor, un professional de la dansa, un psicoterapeuta, un professor d'educació física, un psicodramista, un animador sociocultural o un mestre), tots ells tenen una arrel comuna ideològica que creu que tothom és capaç d'expressar-se amb el cos. Per tant, l'eina principal per comunicar-se amb l'exterior i per tant, expressar, és el cos.

L'*expressió dramàtica* és sinònim de dramatització. Per tant, fa èmfasi en el procés creatiu dramàtic. El *joc expressiu* o *joc dramàtic* és aquell joc on es fa servir la imaginació i es respon al principi de "*fer com si fóssim*" (*actuem com si fóssim... parlem com si fóssim... caminem com si fóssim...*).

A través de la consigna "*fer com si fóssim*" podem jugar a convertir-nos amb diferents personatges. Tot i ser plantejat com un joc, està planificat i estructurat, per tant, s'allunya del què seria el joc simbòlic. El *joc simbòlic* és aquell joc espontani que fa servir l'infant, on es poden veure reflectits hàbits, rutines, conductes, sentiments, expressions orals i persones del seu entorn més immediat. L'infant es comunica fent servir allò que aprèn del seu entorn a través de la imitació. Aquest joc és totalment lliure i sorgeix de l'espontaneïtat de l'infant. Ens pot ajudar a observar algunes conductes concretes.

---

¹ Diccionari Institut d'Estudis Catalans [*recurs en línia*] Disponible a: <http://dlc.iec.cat/results.asp> [Consultada: 18 gener 2013]

El joc dramàtic es centra en el procés de treball i en la interpretació dins del joc igual que la improvisació, el que canvia en aquests dos conceptes és l'estructuració de l'activitat. El joc dramàtic té una estructura concreta, mentre que la improvisació deixa bona part de la seva estructura a la creativitat, a la creació pròpia, per tant pot veure's com una activitat poc preparada o estructurada. *Improvisar*, segons T. Motos i F. Tejedo (2007:29) es fer quelcom de manera imprevista, és a dir, sense preparació prèvia. Per tant, es fomenta la creativitat i la reacció espontània davant d'una nova situació, la qual vindria molt lligada amb la resolució de conflictes. Segons els mateixos autors, és una eina d'investigació actoral i un mètode de treball que té, com a finalitat, conduir l'expressió fins a la creació. És oberta i accepta qualsevol nova aportació.

El *role playing* o *representació de papers* és una activitat de simulació dramàtica on es treballa la interacció entre persones, representant diferents situacions i personatges.

Arribant al final de la llista de paraules, trobem psicodrama i sociodrama, ambdues amb finalitats psicoterapèutiques. El psicodrama i el sociodrama es basen en la dramatització, el primer tracta de corregir o aclarir conflictes personals mentre que, el sociodrama, té la finalitat de trobar solucions a problemes socials. El *sociodrama*, segons G. Laferrière i T. Motos (2003:191) és aquella tècnica d'escenificació improvisada d'una situació o tema específic representat en comú per un grup de persones.

Per concloure aquest apartat de terminologia, faltaria fer èmfasi en la paraula *teatre*. Per fer-ho em basaré en la comparació que fa Tomás Motos en la seva tesis doctoral, (1992:62-63):

Teatre	Dramatització
El seu contingut consisteix en l'estudi d'obres literàries o de tècniques teatrals.	El seu contingut és el procés de creació: la interacció i les respostes espontànies a situacions conflictives. Gira al voltant del fet de compartir l'experiència en el desenvolupament d'un acte expressiu.

El rol del mestre és d'expert, transmissor d'informació o especialista en tècniques teatrals o director d'un espectacle.	El mestre és un catalitzador: participa en l'experiència. El seu objectiu és el procés, no el producte.
Existeix un cos d'informació que ha de ser après.	No existeix cap cos d'informació previ. La temàtica l'escull el grup.
Els alumnes són intèrprets.	Els alumnes són participants i creadors dels processos.
L'espectador es essencial.	Els participants passen per els diferents rols teatrals. Són autors, espectadors, actors i crítics.
Un individu no creatiu, però que domina les tècniques pot obtenir excel·lents resultats materials.	És necessari que els participants siguin creatius, ja que han de produir constantment nous materials.
És un vehicle per transmetre la cultura tradicional.	Vehicle per explorar la cultura actual.
Sorgeix d'una obra literària o una intenció prèvia fixada anteriorment.	Sorgeix de la pròpia experiència dels participants.
La seva finalitat és assimilar uns continguts concrets.	La seva finalitat és arribar a una comprensió més clara de certes idees.
Posa l'èmfasi en el resultat final.	Posa l'èmfasi en la comunicació interpersonal i en el procés de creació.

Per tant, el teatre fa èmfasi en la representació i, segons a qui vagi dirigida aquesta representació, trobarem: *teatre infantil*, *teatre per adults*, *teatre amateur*, *teatre per nens*, *teatre escolar*, i totes tenen la característica de la representació final. En el *teatre infantil* trobem *teatre de nens/es* (fet per ells/es) i *teatre per a nens/es* (destinat a infants però representat per adults). El *teatre amateur* serien aquelles representacions que fa un grup de persones que els agrada el teatre però no tenen estudis específics en el teatre, seria tot aquell que no és professionalitzat. Tal com indica el nom, el *teatre per a adults* està destinat a un públic adult i el *teatre escolar*, a un públic en edat d'escolarització.

2.2 La dramatització en l'educació

L'objectiu principal d'aquesta part és cercar i emmarcar la dramatització en l'educació. Un cop situats en el vocabulari que envolta la dramatització i el teatre, es pretén analitzar el paper de la dramatització en l'educació des de dos punts concrets: la dramatització com a mitjà i eina, per una banda, i per l'altra, la dramatització com a contingut a aprendre.

Primer de tot, quan parlem d'educació cal buscar en el marc legal per conèixer com s'orienta, per això, analitzarem què diu el currículum d'educació infantil i primària sobre la dramatització, per endinsar-nos després en les dues vessants abans exposades.

2.2.1 Què diu el currículum?

Abans de començar, cal recordar, quina és la finalitat de l'educació infantil i de l'educació primària. El currículum de la segona etapa d'educació infantil ens diu que la seva finalitat és:

[...]contribuir al desenvolupament emocional i afectiu, físic i motor, social i cognitiu dels infants, proporcionant-los un clima i entorn de confiança on se sentin acollits i amb expectatives d'aprenentatge.

Mentre que el currículum d'Educació Primària (2009:14) la finalitat de l'educació és :

[...] aconseguir que els nois i les noies adquireixin les eines necessàries per entendre el món en què estan creixent i que els quin en el seu actuar; posar les bases perquè esdevinguin persones capaces d'intervenir activament i crítica en la societat plural, diversa i en canvi continu, que els ha tocat viure. A més de desenvolupar els coneixements, capacitats, habilitats i actituds necessaris (el saber, saber fer, saber ser i saber estar), els nois i les noies han d'aprendre a mobilitzar tots aquests recursos personals (saber actuar) per assolir la realització personal i esdevenir així persones responsables, autònomes i integrades socialment, per exercir la ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta de manera satisfactòria i ser capaços d'adaptar-se a noves situacions i de desenvolupar un aprenentatge permanent al llarg de la vida.

Per tant, podem observar que hi ha una gran diferència entre les dues etapes. En la primera etapa es posa èmfasi en el desenvolupament integral de l'infant, mentre que a l'educació primària l'èmfasi recau en adquirir eines, desenvolupar les seves habilitats, destreses, capacitats, coneixements i saber gestionar tots aquests recursos per actuar en l'entorn.

Analitzant més concretament el currículum d'educació infantil, trobem que no es fa esment de la paraula dramatització ni tampoc del teatre, en ell es fa referència a l'expressió corporal en general, sense canalitzar-ho cap a la dramatització.

El currículum s'enfoca a desenvolupar tres àrees concretes: l'àrea de descoberta d'un mateix i dels altres; l'àrea descoberta de l'entorn i l'àrea de comunicació i llenguatges. Si analitzem concretament aquestes tres àrees podrem observar que la dramatització pot ser una bona eina per desenvolupar-les, sobretot l'àrea de descoberta d'un mateix i dels altres i l'àrea de comunicació i llenguatges, ja que la dramatització posa molt èmfasi en el desenvolupament de la persona i la relació amb les persones que l'envolten i sobretot en la comunicació i expressió, ja sigui verbal, musical o corporal. En el currículum se'ns presenten les àrees separades, però en la pràctica es relacionen constantment, fet que també passa en la dramatització, tal com explica Isabel Tejerina (1994: 127):

La singularidad e importancia educativa de la dramatización residen en que agrupa todos los recursos expresivos del ser humano. Es completa en cuanto que coordina las cuatro herramientas que convencionalmente consideramos básicas para tal fin: lingüística, corporal, plástica y rítmico-musical. Cada uno de estos tipos de expresión tiene su lugar independiente en los programas escolares. La dramatización ofrece la oportunidad de cultivar-los, a veces de manera simultánea, otras de forma sucesiva, y además con la motivación para los niños que supone su carácter lúdico. Ofrece así un lenguaje globalizador que no parcela artificialmente las manifestaciones expresivas del niño asimismo le proporciona el mejor cauce a su imaginación [...].

Per tant, la dramatització és una eina que engloba els diferents llenguatges i àrees d'aprenentatge del currículum, donant-li un caràcter lúdic.

Pel què fa al currículum d'educació primària es pot trobar la paraula *dramatització* varies vegades esmentada, fins i tot la paraula *teatre*, fet que no passava al currículum d'educació infantil. És curiós veure com la paraula *dramatització* es fa servir en les àrees de Llengua catalana i literatura, Llengua castellana i literatura i Llengua estrangera i també en l'àrea d'Educació Física, mentre que la paraula *teatre* s'utilitza més en l'àrea d'Educació Artística. Aquest fet ja ens permet veure la importància que

s'esmentava en l'apartat de terminologia, on la finalitat de la dramatització recau en el procés de realització, i per tant, es potencia molt més l'expressió i el cos en el procés creatiu, mentre que el teatre posa més èmfasi en la realització artística que engloba escenografia, danses, vestuari, il·luminació, entre molts altres aspectes que estan totalment lligats a l'educació artística.

Fins ara hem pogut observar que l'educació infantil engloba els seus continguts amb la finalitat de desenvolupar integralment a l'infant, mentre que l'educació primària, en el seu èmfasi per adquirir eines i desenvolupar les diferents habilitats, destreses, capacitats i coneixements, fa servir àrees específiques, les quals a vegades treballen desvinculades d'altres àrees.

Aquestes etapes educatives fan que la dramatització prengui dues vessants segons l'etapa en què es treballi. A l'educació infantil, es fa servir la dramatització constantment, ja sigui com una eina o un mitjà per treballar altres àrees o com a contingut a assolir, mentre que a l'educació primària es sol fer servir més la dramatització com un contingut a aprendre, i normalment sol derivar cap a la teatralització.

La primera vessant que es troba a l'hora d'analitzar la dramatització a l'escola és *l'eina o mitjà per treballar altres àrees*, en aquesta vessant la dramatització no és la finalitat, l'objectiu és aconseguir entendre els continguts d'un altre àrea, un exemple seria fer servir la dramatització per entendre el procés de dissolució del sucre en l'aigua, o com ens explica Sílvia Vega en el seu article (2009) vivenciar els diferents estats (sòlid, líquid, gasós); en aquests casos la dramatització és l'eina per entendre i acompanyar els processos experimentals i cognitius.

La segona vessant seria *el contingut a assolir*, en aquest cas la dramatització és l'objectiu i la finalitat. Les activitats o sessions s'enfocarien per treballar tots els recursos expressius de l'infant, de forma lúdica i deixant pas a la creació personal i grupal. Moltes vegades aquesta vessant sol derivar cap a la teatralització, o el taller de teatre, on s'acaba realitzant un espectacle final, sobretot pel què fa a l'educació primària.

Cal recordar també, que a l'educació infantil sorgeixen dos modalitats de dramatització, per una banda, la que realitza la mestra, i per l'altra, la que realitza l'infant. Moltes vegades la dramatització es relaciona amb la mestra, per tant, recau en una visió de teatralitzar els continguts que es donen als infants, per exemple dramatitzar un conte. Crec que totes dues són importants en el procés educatiu ja que la mestra pot donar noves maneres d'expressar-se sent ella un model, i també perquè cal crear espais on els infants puguin fer dramatitzacions i potenciar així els seus recursos expressius.

Aquest fet que es planteja fins ara, el de considerar la dramatització des de dos punts de vista diferents, és a dir, com a eina i com a contingut, segons la finalitat que li donem a la dramatització, també ho recolza Tomás Motos i Antoni Navarro (2003:11) quan expressen en el seu article que cal considerar:

[...] el currículum com a projecte -document- o com a vivències i experiències -trajectòria- que viu i recorre el subjecte al llarg de la seua vida escolar, trobarem que la dramatització està present, bé com a assignatura, és a dir com a projecte (ja que forma part de l'àrea artística en primària i és una assignatura optativa en secundària), o bé com a vivència, en tant que activitat realitzada en les distintes matèries escolars (les tècniques dramàtiques com a recurs didàctic), i també com a activitats extraescolars.

En aquest cas, el concepte que introdueixo com a eina o mitjà seria equivalent a la vivència que expressen T. Motos i A. Navarro (2003), i la dramatització com a contingut seria entesa com a assignatura.

2.2.2 Per què és important la dramatització en l'educació?

Un cop analitzats la terminologia i el marc legal, és a dir, el currículum, cal justificar doncs, per a què és important la dramatització en l'educació.

El primer argument per remarcar que la dramatització és important l'extrec d'Isabel Tejerina (1994:127), on diu que la dramatització agrupa els diferents recursos expressius de l'ésser humà i ofereix així un llenguatge globalitzador. Aquesta és la primera premissa.

Per veure el segon argument, cal analitzar les aportacions de Tomás Motos i Antoni Navarro, els quals expressen que: *els grans objectius de la pedagogia teatral són incorporats al currículum de forma explícita des de l'època de l'escola activa* (2003:11-12). Aquests són:

1. *Viure el cos*: Treballant amb el cos, la ment i les emocions.
2. *Sensopercepció*: Despertar els sentits i afinar la percepció.
3. *Concentració i atenció*.
4. *La comunicació*.
5. *Compatibilitat entre flexibilitat i rigor*: comprendre les regles del teatre.
6. *Pensament pràctic i autònom*.
7. *Desenvolupament, entrenament i control de les emocions*.
8. *Sentiment de grup i interacció social*.
9. *Contingut humà*: problemes, situacions, temes relacionats amb la conducta humana i les relacions interpersonals.
10. *Oralitat*: expressar oralment amb finalitat comunicativa i funcional.

Per tant, com a segona premissa prenc la idea que part dels objectius de la pedagogia teatral són la base del currículum.

A part d'aquesta aportació, T. Motos i A. Navarro argumenten que el llenguatge teatral és integrador de molts llenguatges: verbal, icònic, corporal, musical. Per exemplificar-ho ens exposen (2003:13):

La paraula, la pren de l'idioma; els sons i el ritme, de la música; el color i la forma, de la pintura; el gest i el moviment, del llenguatge corporal. I aquests signes els combina d'acord amb la sintaxi pròpia de l'esquema dramàtic. [...] aquest és representat per una acció -assumpte, argument- que conté un problema -conflicte-, realitzada per uns actors que han adoptat uns papers -personatges- en un temps i un espai concrets, sobre un tema de contingut humà.

Aquesta és la tercera premissa, el fet que la dramatització i el teatre siguin integradors de diferents llenguatges; i aquesta globalització sigui dins de l'esquema dramàtic.

A més, T. Motos i A. Navarro consideren el teatre com *una metàfora de la vida. I en la vida tot és comunicació i el teatre és la seva manifestació creativa i humana més rica i complexa* (2003:14). Complementen aquesta

idea de que el teatre és com la vida, parlant dels diferents codis que són essencials dins un taller de dramatització i que en constitueixen el seu contingut:

Text pronunciat	Expressió corporal de l'actor	Aparença de l'actor	Aspectes de l'espai escènic	Efectes de so no articulats
Paraula So	Mímica Gest Moviment	Maquillatge Pentinat Vestuari	Accessoris Decorat Il·luminació	Música So

És aquí on es pot veure la complexitat i la integració dels diferents llenguatges (verbal, icònic, corporal i musical).

Per tant, per poder argumentar que la dramatització és important dins de l'educació tenim les següents idees:

- Agrupa diferents recursos expressius de l'ésser humà i ofereix un llenguatge globalitzador.
- Els objectius de la pedagogia teatral són inclosos dins del currículum actual.
- Integra els diferents llenguatges: verbal, icònic, corporal i musical.
- El teatre és una metàfora de la vida. A la vida tot és comunicació i el teatre és la seva manifestació creativa i humana.

Fins ara tenim prous arguments per recolzar que la dramatització és important dins de l'educació.

Per donar un altre argument per veure aquesta importància dins de l'educació, em basaré amb Maria Vilanova (2003:402-404).

M. Vilanova relaciona la dramatització amb l'educació i l'aprenentatge, fent èmfasi en els processos, àrees i dimensions que potencia la dramatització a l'escola. Per fer-ho, es basa en la definició de drama que fa John Somers, el qual cita M. Vilanova en el seu article (2003:402). La defineix com un mètode i mitjà de comunicació, on amb les diferents tècniques dramàtiques podem assolir els objectius en totes les àrees i matèries. Per recolzar aquest

argument interrelaciona la dramatització amb l'educació i l'aprenentatge creant així el següent esquema:

<i>Interrelació entre dramatització, educació i aprenentatge de Maria Vilanova (2003:404)</i>
<p>1. Dimensió intel·lectual: <i>què sé, què no sé i què hauria de saber?</i></p> <p>a. Aprendre a conèixer</p> <p>i. Intel·ligència logicomatemàtica</p>
<p>2. Dimensió emocional: <i>què sento i com ho puc expressar?</i></p> <p>a. Aprendre a ser</p> <p>i. Intel·ligència intrapersonal</p>
<p>3. Dimensió social: <i>què pensen i senten els altres i què puc fer per a ells?</i></p> <p>a. Aprendre a viure junts</p> <p>i. Intel·ligència interpersonal</p>
<p>4. Dimensió estètica: <i>què passa al meu voltant i com ho percebo?</i></p> <p>i. Intel·ligència espacial</p> <p>ii. Intel·ligència cinètica</p> <p>iii. Intel·ligència musical</p>
<p>5. Dimensió lingüística: <i>com puc comunicar el que penso i el que sento i com puc relacionar-me amb els altres?</i></p> <p>a. Aprendre a fer</p> <p>i. Intel·ligència lingüística</p> <p>ii. Intel·ligència logicomatemàtica</p>

Per entendre millor aquest esquema cal explicar d'on parteix l'autora.

M. Vilanova parteix de les cinc dimensions de les àrees d'aprenentatge que incideixen directament amb la dramatització, les quals delimita Patrick Verriour: dimensió intel·lectual, dimensió emocional, dimensió social, dimensió estètica i dimensió lingüística.

A més de fer servir les diferents àrees, també parla dels pilars de l'educació de Jacques Delors: Aprendre a conèixer, aprendre a ser, aprendre a viure junts i aprendre a fer.

Per complementar aquest esquema, M. Vilanova fa servir les intel·ligències múltiples de H. Gardner, les quals relaciona amb les dimensions de P. Verriour i els pilars de l'educació de J. Delors, fent així un esquema molt

complet de quines dimensions, àrees i intel·ligències treballa la dramatització dins de l'educació.

Per acabar aquest apartat, i raonar així la importància de la dramatització en l'educació, crec que cal recordar que la dramatització i el teatre són eines globalitzadores que treballen interdisciplinàriament moltes àrees i llenguatges.

2.2.3 Com plantejar la dramatització a l'escola?

Després de raonar la importància de la dramatització en l'educació, cal analitzar com podem plantejar-la dins l'aula.

Primer de tot cal veure les etapes evolutives de l'infant per poder saber com enfocar-hi la dramatització a l'escola, sempre emmarcat dins del període d'educació infantil i educació primària, per això les edats seran compreses entre 0 i 12 anys.

2.2.3.1 Etapes evolutives

J. Eines i A. Montalvani (2007) parlen del *Sistema de teatro evolutivo por etapas*. En aquest sistema delimiten diverses etapes evolutives i expliquen el criteri i forma de treball per a cada una, partint de les seves característiques evolutives, per tant, són una bona base per conèixer com plantejar la dramatització a l'aula.

Ens delimiten les següents etapes:

1. Etapa prèvia: 2,3 i 4 anys.
2. 5 anys: edat pont.
3. Primera etapa de 6 a 8 anys.
4. 9 anys: edat pont.
5. Segona etapa: de 10 a 12 anys.

- **Etapa prèvia: 2,3 i 4 anys.**

A l'etapa prèvia, els autors ens expliquen que entre els 18 i 24 mesos, l'infant desenvolupa una funció fonamental: la capacitat de simbolitzar.

Aquesta funció consisteix en representar un objecte o una acció per mitjà del gest, d'una imatge mental o del llenguatge verbal.

Cap als 2 anys comencen a imitar els moviments i gestos de les persones que l'envolten, per tant, van adquirint la capacitat mimètica. Després passaran a imitar a les persones amb les quals estan unides afectivament. En aquests jocs és on apareix el "fer com si", on l'infant substitueix i representa una situació viscuda per una de ficció. També apareix l'imitació de sons i el llenguatge li permet l'evocació verbal de situacions no actuals.

En els 3 i 4 anys, en la relació amb l'altre, la seva capacitat de representar es desenvolupa amb més força. Per això, s'accentua l'aparició de companys/es de joc i sorgeix el joc de rols, on els infants assumeixen funcions que pertanyen als adults, reproduint les seves activitats i assimilant les normes i conductes de l'àmbit social. En aquests jocs aprenen sobre el comportament social. Ara quan imiten també inclouen la interacció entre ell/a i l'altre i comença a intercanviar papers.

Per introduir a la dramatització cal partir de qualsevol motivació: un conte, una cançó, un dibuix, un fet real o una sessió de psicomotricitat.

- **5 anys: edat pont**

Passen a complir amb més atenció i rigor les regles dels papers socials que assumeixen, ja que coneixen més detalls de la vida dels adults. Comencen a diferenciar entre realitat i ficció i busquen imitar rols més allunyats de la seva vida quotidiana (princeses, mestres, pilots, pirates...)

- **Primera etapa de 6 a 8 anys.**

El criteri de treball que es farà servir per aquestes edats és *de lo general a lo particular*. Lo general és el tema que escullen els infants i lo particular és la parcialització d'aquest tema en petites unitats o subtemes, que contenen els personatges i el conflicte dramàtic.

Per dur a la pràctica aquest treball el/la mestre/a, després d'una classe amb alguns jocs de presentació, coneixement i contacte, demanarà la participació dels infants per crear un inventari de temes per dramatitzar.

Per tant, faran una llista a la pissarra, tenint en compte totes les aportacions dels infants. Aquesta llista serà la base per desenvolupar les classes. És bo conèixer el pròxim tema a dramatitzar, així es crea motivació per part dels alumnes ja que d'aquesta manera es mobilitzen per preparar materials, vestuaris, escenografia, entre altres elements.

La forma d'actuació serà col·lectiva i simultània. Tots els alumnes treballaran al mateix temps i de forma col·lectiva, desenvolupant diferents rols tècnics teatrals: autor, actor i escenògraf.

Un cop escollit el tema (*p.e la ciutat*), es tractarà de veure quines possibilitats de personatge existeixen (*botiguer, policia...*) i quines són les accions que caracteritzen a aquests personatges. Després cada participant escollirà un personatge. El pas posterior és construir l'escenografia, la qual es farà per subgrups (*la família fa la casa, els policies la comissaria...*), fent servir tot l'espai de treball de l'aula i els seus objectes. A continuació, passaran als rols d'autor i actor on crearan el seu propi joc. L'aparició del rol d'espectador i crític es desenvolupen a la segona etapa, tot i que pot donar-se ja a aquesta edat.

En aquesta etapa es dona la *prerrepresentació del personatge*. Després del període del joc d'imitació, aquest es va difuminant i el nen/a cada vegada serà més ell mateix amb algun dels trets característics que pertanyen al personatge. El nen/a va descobrint les seves capacitats vocals i gestuals mentre tracta de projectar i assemblar-se al personatge.

- **9 anys: edat pont**

En aquesta etapa es poden donar característiques de la primera etapa i característiques de la segona etapa, per això el/la mestre/a ha d'estar atent per si accelera o espera per estimular el canvi d'etapa. És incert quan comença a produir-se el canvi. Es pot començar a treballar com a la primera etapa, i quan sorgeixen els dubtes pel què fa a rols tècnics d'espectador i crític, fer el canvi a la segona etapa.

- **Segona etapa de 10 a 12 anys.**

En aquesta etapa el criteri de treball canvia, es passa de *lo particular a lo general*. Aquest es desenvolupa per triar primer els personatges enlloc del tema. Normalment es proposa explicar històries d'un protagonista concret, on cal pensar l'argument o la trama de l'obra en funció dels personatges que desitgen personificar. L'esquema per fer-ho és en tres actes: presentar els personatges i la situació dramàtica, aguditzar el conflicte i per acabar, donar una solució.

La forma d'actuació i de dur a la pràctica aquest criteri de treball recau en treballar per subgrups. El/la mestre/a realitza grups, els quals pot fer a l'aztar, lliurement, o com vulgui, entre 4 i 7 persones i que siguin mixtes. Cada subgrup prepara un guió per l'obra, aquest guió és verbal on cada integrant del grup conegui què tindrà que fer a escena. Lo ideal és que en una sessió es pugui preparar i representar aquest guió, per això, si hi ha temps en la sessió, és recomanable deixar-los assajar prèviament a la representació.

En el moment de la representació, hi ha un grup que representa mentre els altres fan d'espectadors i per tant, de crítics al finalitzar l'obra, ja que haurien de fer un comentari sobre el què han vist. És en aquesta etapa on es realitzen els cinc rols tècnics teatrals: autor, actor, escenògraf, espectador i crític.

El rol de director és un rol que apareix més tard, en l'etapa de 13 a 17 anys, tot i que ja es poden observar alguns indicis en alguns nens/es.

En aquesta etapa hi ha una actitud més representativa, i es busca una caracterització del personatge. Tenen més consciència de la veu, el cos i els gestos i utilitzen aquests recursos per construir una bona caracterització.

El nen/a segueix canalitzant les seves emocions en el joc-obra, per tant, es representa a sí mateix amb totes les seves capacitats expressives.

En les diferents etapes evolutives, plantejades fins ara, a part de poder observar l'evolució que fa l'infant també es poden observar els diferents canvis que succeeix en les sessions, segons a quina etapa es faci. José Cañas (1994), delimita per cada etapa evolutiva, i escolar, una activitat o altre. Pot ser un referent molt clar de com enfocar les sessions.

J. Cañas(1994:58-73) fa evolucionar la dramatització, des del joc dramàtic, passant per el taller d'expressió i arribant així al taller de teatre, tal com es pot veure en el següent quadre.

Projecte de treball. Quadre General				
Fase	Edat	Etapa	Activitat	Nivell
A	4-6 anys	E. Infantil	Joc dramàtic	I
B	6-8 anys	E. Primària	Joc dramàtic	II
C	8-10 anys	E. Primària	Joc dramàtic	III
D	10-12 anys	E. Primària	Taller d'expressió dramàtica	I
E	12-14 anys	E. Secundària	Taller d'expressió dramàtica i teatre	II
F	14-16 anys	E. Secundària	Taller de teatre	*

Després d'observar les diferents etapes evolutives, i veure alguns criteris de com enfocar la dramatització a l'aula, cal centrar-se en com dur a terme i com enfocar una sessió. Per fer-ho em centraré amb el model que descriuen T. Motos i A. Navarro (2003).

Tal com esmenten T. Motos i A. Navarro (2003:14), primer de tot, cal plantejar-se la *finalitat* de la dramatització, per després plantejar-se com treballarem. Aquesta finalitat va molt lligada amb les dimensions, àrees i intel·ligències que volem potenciar en els infants. Aquesta finalitat va enllaçada amb el/la mestre/a i amb el grup d'infants i el seu moment evolutiu.

Per enfocar les sessions de dramatització, T. Motos i A. Navarro expliquen que *les activitats dramàtiques segueixen els mateixos passos que les activitats creadores* (2003:17). Per tant, parteixen de la base que hi ha un moment de *Preparació, d'incubació, d'il·luminació i de revisió*, que són les

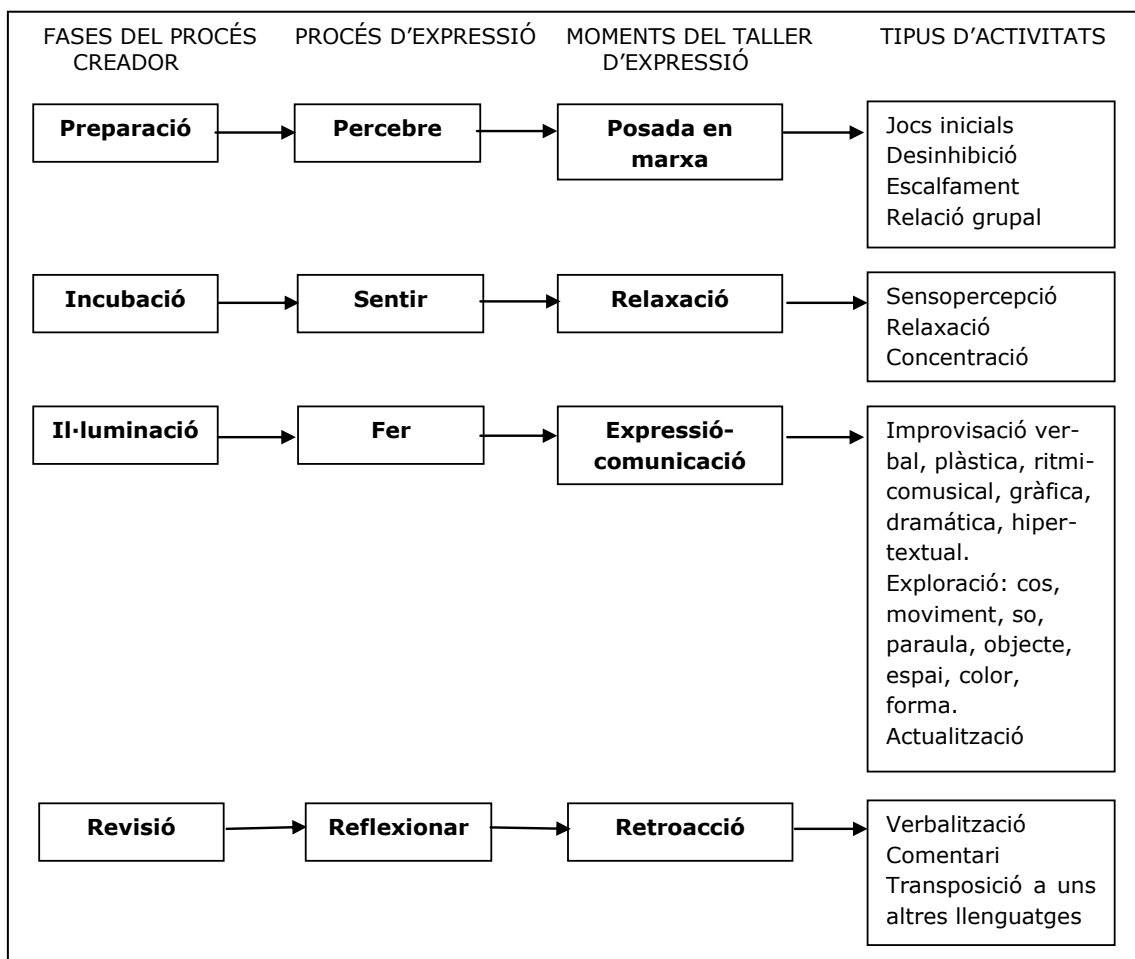
fases del procés creatiu. A més, les activitats dramàtiques parteixen d'una base expressiva, per això parlen del procés expressiu, on hi ha els diferents moments: *percebre, sentir, fer i reflexionar*.

D'aquests dos processos (el creatiu i l'expressiu), sorgeix un model de taller de dramatització, el qual té les següents parts:

- a) Posada en marxa
- b) Relaxació
- c) Expressió-comunicació
- d) Retroacció

Tal com veiem en el següent esquema, comparteix semblança amb els diferents processos, i cada part de la sessió té característiques del procés creatiu i expressiu. A cada moment li correspon un tipus d'activitat.

Quadre 2. Variables del model del taller de dramatització. T. Motos i A. Navarro (2003:18)

Dins de cada moment, es poden realitzar activitats diferents que van guiant, en tot el procés, a l'infant per aconseguir percebre, sentir, fer o reflexionar. És una molt bona guia de com enfocar els diferents moments d'una sessió de dramatització.

El meu objectiu a partir d'aquí és cercar com treballen diferents professionals la dramatització a l'aula.

3. APLICACIÓ

La meua recerca per aquest Treball de Final de Grau és donar resposta a la pregunta: Com es treballa la dramatització a l'escola? Per tant, el meu objectiu principal és conèixer la metodologia que fan servir els mestres per dur a terme la dramatització a l'aula. Per fer-ho he escollit l'eina de l'entrevista, ja que em permetrà conèixer l'experiència dels tres professionals en la dramatització d'una manera directa i vivencial.

La recerca que plantejo a continuació es basa en l'investigació educativa qualitativa, més concretament en la perspectiva interpretativa. A continuació s'explica què és cada una i la justificació de la meua tria.

En el llibre de Rafael Bisquerra (2012:275-292), les autores Inma Dorio, Marta Sabariego i Inés Massot defineixen la investigació qualitativa com a:

“una actividad sistemática orientada a la comprensión en profundidad de fenómenos educativos y sociales, a la transformación de prácticas y escenarios socioeducativos, a la toma de decisiones y también hacia el descubrimiento y desarrollo de un cuerpo organizado de conocimiento.”
(Dorio, Sabariego, Massot a Bisquerra 2012:276)

El meu objectiu és comprendre les metodologies que es fan servir a la pràctica en l'acte educatiu, relacionat amb la dramatització, per tant, la investigació qualitativa és la més adequada.

Dins de l'investigació educativa trobem tres perspectives o paradigmes, segons Antonio Latorre, Delio Del Rincón i Justo Arnal (1996): *perspectiva positivista, interpretativa i sociocrítica*.

La primera perspectiva es relaciona més amb les ciències experimentals, i es fa una investigació molt més pautaada i objectivable, ja que es fan servir mètodes molt més quantitius. Pel què fa a la perspectiva interpretativa és aquella que fa servir la interpretació dels diferents agents, per tant és una metodologia molt més subjectiva i qualitativa, es relaciona sobretot amb les ciències humanes. La última perspectiva, la sociocrítica, o construccionista, el seu objectiu és investigar per poder canviar i millorar la realitat, per tant hi ha un fort compromís pel canvi i es treballa sobretot des de dins.

La meua recerca es centra en la perspectiva interpretativa, perquè es parteix de la interpretació subjectiva i vivencial dels diferents agents, en aquest cas dels tres professionals que fan servir la dramatització a l'escola. Aquesta perspectiva em permet fer una interpretació de les percepcions, intencions i accions per comprendre la realitat pel què fa a la dramatització a l'escola.

La recerca parteix de dues vessants: la recerca bibliogràfica, que ha fonamentat sobretot la part teòrica, i les tres entrevistes. A continuació es detallen cada una d'aquestes eines.

3.1 Tècniques de recollida de dades

Per tal de dur a terme aquesta investigació qualitativa, basada en la perspectiva interpretativa he fet servir dues tècniques per recollir informació:

1. Primer de tot, s'ha fet servir la recerca bibliogràfica per recollir informació dels diferents autors que han acabat sent els referents de la part teòrica.
2. Seguidament, per investigar el meu objectiu de recerca s'ha fet servir l'entrevista semiestructurada.

3.1.1 La recerca bibliogràfica

Tot procés d'investigació ha de passar per un moment de "revisió de la literatura" que consisteix en *detectar, obtenir i consultar la bibliografia i altres materials* (documents) que contenen informació rellevant i necessària relacionada amb el nostre objectiu d'investigació (Bisquerra, 2012:99). Per tant, la recerca bibliogràfica ha de permetre conèixer el marc teòric sobre un tema. En aquest cas és una peça clau per situar el tema de la dramatització. A l'hora de buscar com organitzar una sessió a les aules es troben poques referències bibliogràfiques, i és a partir d'aquí, de la falta de documents escrits, d'on sorgeixen la necessitat de fer servir el contacte directa amb els mestres que en tenen coneixement i ho apliquen, en aquest cas fent servir l'entrevista semiestructurada.

3.1.2 L'entrevista semiestructurada

L'entrevista segons Inma Dorio, Inés Massot i Marta Sabariego:

"[...]es una técnica cuyo objetivo es obtener información de forma oral y personalizada, sobre acontecimientos vividos y aspectos subjetivos de la persona como las creencias, las actitudes, las opiniones, los valores, en relación con la situación que se está estudiando". (Dorio, Sabariego, Massot a Bisquerra 2012:336)

Raúl López i Jean-Pierre Deslauriers (2011:2) citen que l'entrevista és:

"La entrevista se define como la conversación de dos o más personas en un lugar determinado para tratar un asunto. Técnicamente es un método de investigación científica que utiliza la comunicación verbal para recoger informaciones en relación con una determinada finalidad" (López, Deslauriers 2011:3)

"[...]situación cara a cara [...]donde se da una conversación íntima de intercambio recíproco[...]En esta interrelación, se reconstruye la realidad de un grupo y los entrevistados son fuentes de información general, en donde hablan en nombre de gente distinta proporcionando datos acerca de los procesos sociales y las convenciones culturales [...]. Los informadores oyeron, sintieron, vieron, vivieron situaciones que nos interesa conocer. [...]En estos casos, los individuos comunican a partir de su propia experiencia [...] Esto último es importante, ya que existen muchas situaciones en las cuales el investigador no puede participar del evento directamente o en las cuales no estuvo presente. [...] tienen acceso a las actitudes, percepciones, expectativas y conducta anticipada mediante la comunicación directa." (López, Deslauriers 2011:2)

Per tant, l'entrevista és una tècnica que es realitza de forma oral creant una conversa amb la persona entrevistada. En aquesta trobada es crea una relació d'intercanvi on la informació que es transmet està plena de creences, actituds, opinions, valors del propi entrevistat, experiències i vivències.

Hi ha diferents tipus d'entrevistes, Grawitz (citat a López i Deslauriers 2011) menciona sis tipus segons el grau de llibertat i el nivell de profunditat, que serien les següents:

- *Entrevista clínica (psicoanàlisis, psicoteràpia)*: és una entrevista amb poques preguntes i de vegades esdevé un monòleg. L'objectiu és, davant de tot, terapèutic. L'entrevistador es fixa tant amb el que diu l'entrevistat com la manera en què ho diu.
- *Entrevista profunda*: l'entrevistador és el que suggereix el camp que vol explorar, per tant condueix l'entrevista cap a on ell vol i

l'entrevistat té llibertat a l'hora de contestar les preguntes. L'objectiu no és necessàriament terapèutic però és limitat.

- *Entrevista de respostes lliures i entrevista centrada:* en aquest cas l'autor agrupa dos tipus d'entrevistes, ja que és difícil arribar a un acord sobre els matisos que separen aquests dos tipus de tècniques d'entrevistes a causa del seu grau de profunditat i llibertat. Aquestes entrevistes tenen com a característica principal el seu nombre de preguntes (nombroses preguntes), que permeten que l'entrevistador tingui una certa flexibilitat. L'entrevista centrada es centre en una experiència i és més tancada que la de respostes lliures.
- *Entrevista de preguntes obertes:* són preguntes precises i es segueix un ordre previst. L'entrevistat pot respondre lliurement a les preguntes que se li fan, però sempre dins d'aquell marc de la pregunta.
- *Entrevista de preguntes tancades:* és més estructurada i limiten la resposta de l'entrevistat.

També podem trobar diverses modalitats d'entrevista, segons Inma Dorio, Inés Massot i Marta Sabariego, tenint en compte l'estructura o disseny (estructurada, semiestructurada i no estructurada) i entrevistes segons el moment de realització (inicials o exploratòries, de desenvolupament o de seguiment, i finals).

J. P. Spradley (Arnaus,1996:68) *insisteix en que cal un aprenentatge per saber quines preguntes formular i com fer-les*. Per tant es podria dir que per fer una entrevista d'investigació cal fer una recerca prèvia del tema que es vol investigar. Per això s'ha realitzat una part de fonamentació teòrica, per conèixer el tema i àmbit sobre el qual es vol preguntar.

Segons Spradley (citada a Arnaus,1996:68) el rol de l'investigador en les entrevistes és més dinàmic, fa preguntes i escolta als seus entrevistats, fa repeticions per assegurar que s'ha comprès el que l'entrevistat ha dit; anima a la persona entrevistada per tal que matisi, amplii, expliqui més sobre el tema a investigar. Per això ha d'estar en una actitud d'escolta activa. L'investigador, segons R. López i J.P. Deslauriers (2011), estimula a

la parla del seu entrevistat, buscant allargar la conversa per aprendre més, comprendre i obtenir altres informacions, per trobar resposta a l'àmbit que s'estudia.

En la meua investigació he utilitzat el model d'entrevista semiestructurada que citen Inma Dorio, Inés Massot i Marta Sabariego, ja que parteixo d'un guió que determina quina informació vull conèixer de l'entrevistat. Per fer-ho es plantegen preguntes obertes per aconseguir així que l'entrevistat pugui tenir llibertat per contestar segons la seva experiència i opinió. Aquesta modalitat d'entrevista permet poder entrellagar altres temes a través de noves preguntes i improvisar-ne d'altres per arribar a matisar les diferents respostes. Seria similar al model d'entrevista de preguntes obertes que proposa Grawitz (citada a López i Deslauriers 2011).

3.2 Procés

Cal veure doncs, després de conèixer les diferents eines i tècniques emprades, com i quan s'han fet servir. Però abans cal indagar què s'ha fet, és a dir, conèixer el procés.

En aquest treball de Final de Grau, basat en la dramatització, el primer que es va fer va ser una gran recerca bibliogràfica entorn als temes següents: teatre, dramatització, expressió corporal, creativitat. Faig un petit esment per seguir endavant: en un principi el meu treball de Final de Grau es deia: *El teatre: una eina per desenvolupar la creativitat en l'art, el cos i el llenguatge verbal*, per això hi ha el tema de la creativitat en la recerca bibliogràfica. Més endavant, es veu la necessitat d'acotar les temàtiques a estudiar fet que provoca un canvi en el títol del treball, i es concreten temes de bibliografia com ara: terminologia, la dramatització en l'educació, currículum i didàctica de la dramatització.

Per fer aquesta recerca bibliogràfica vaig començar buscant llibres a la Biblioteca de la Universitat de Vic, buscant també llibres a les biblioteques públiques (tan de Vic com de Manlleu). Però el què em va ajudar més va ser l'aportació de la tutora, la qual em va guiar en aquesta recerca bibliogràfica,

aportant-me molts articles interessants, autors per consultar i pàgines a internet. Aquest cop de mà em va ajudar a focalitzar la meva recerca i a trobar resposta a el què buscava.

La recerca bibliogràfica ha estat constant, des del primer moment que t'accepten la proposta fins a l'últim dia, ja que no només s'ha fet recerca bibliogràfica sobre el tema de la dramatització i el teatre, sinó també de la recerca educativa i de les tècniques emprades. Aquesta recerca ha estat la base de la part teòrica d'aquest treball, i fonamenta també la part pràctica. Per tant, ha estat un procés molt llarg i enriquidor.

Al període de gener i març, durant les meves pràctiques, vaig acabar d'acotar el meu objectiu de recerca: com s'aplica la dramatització a les aules, al qual arribo després de fer unes petites sessions amb el grup, on m'adono que vull conèixer millor com apliquen altres professionals les sessions de dramatització, per tenir un bon model. Per tant, vaig acabar buscant una mica més de bibliografia més centrada en l'evolució dramàtica dels infants i en l'organització de les classes de dramatització o tallers. En aquest punt, em plantejo fer servir l'entrevista per conèixer tres experts professionals que fan servir la dramatització en el seu dia a dia a les aules. Per fer-ho he fet servir una entrevista semiestructurada.

3.2.1 L'entrevista

Per tal de plantejar la meva entrevista, vaig estructurar una sèrie d'idees les quals volia conèixer per part dels entrevistats, aquestes idees són els meus objectius a investigar i es relacionen amb les diferents preguntes que es van fer als tres professionals. A continuació s'esmena cada una de les preguntes i quin objectiu té:

Preguntes a realitzar	Objectius a aconseguir
<ul style="list-style-type: none"> • Quina formació personal i professional (relacionada amb: educació – teatre/actor-...) tens? 	<ul style="list-style-type: none"> - Saber quina formació tenen els diferents professionals.
<ul style="list-style-type: none"> • Actualment treballes en contacte amb infants, nens/es? <ul style="list-style-type: none"> ○ Edat? ○ Escola – cursos 	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer amb la màxima concreció la situació professional dels entrevistats.
<ul style="list-style-type: none"> • Com definiries la paraula "dramatització"// què entens tu per dramatització? 	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer com definirien la paraula dramatització.
<ul style="list-style-type: none"> • Fas servir la dramatització en les teves classes? • Com la fas servir? Exemples de la pràctica educativa. Tens algun model que segueixis? • Quin objectiu tens quan fas servir la dramatització? És a dir, la fas servir com una eina amb la qual treballes altres matèries, o realitzes classes on l'objectiu és la dramatització? • Quins continguts treballes? 	<ul style="list-style-type: none"> - Observar si utilitzen la dramatització a l'aula. - Conèixer com s'aplica la dramatització a l'aula, quins objectius i continguts treballen. - Observar com fan servir la dramatització: com una eina per treballar altres matèries o com un contingut propi.
<ul style="list-style-type: none"> • Creus que és important la dramatització en l'educació? Per què? <ul style="list-style-type: none"> ○ Per a tu quins són els beneficis de fer servir la dramatització? Quins beneficis obtens com a mestra i quins beneficis/habilitats/capacitats.. obtenen/aprenen els infants? 	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer, segons la seva experiència, què aprenen els infants i perquè és important la dramatització a l'escola.

El guió de preguntes que es va generar va ser el següent:

Entrevista amb _____

Data: _____

Informació entrevistat:

- Nom i cognoms:
- Formació personal (relacionada amb: educació – teatre/actor-...):
- Actualment treballes en contacte amb infants, nens/es?
  - Edat?
  - Escola – cursos

Entrevista:

- Com definiries la paraula "dramatització"// què entens tu per dramatització?
- Fas servir la dramatització en les teves classes?
- Com la fas servir? Exemples de la pràctica educativa. Tens algun model que segueixis?
- Quin objectiu tens quan fas servir la dramatització? És a dir, la fas servir com una eina amb la qual treballes altres matèries, o realitzes classes on l'objectiu és la dramatització?
- Quins continguts treballes?
- Creus que és important la dramatització en l'educació? Per què?
  - Per a tu quins són els beneficis de fer servir la dramatització? Quins beneficis obtens com a mestra i quins beneficis/habilitats/capacitats.. obtenen/aprenen els infants?

Començo primer de tot demanant informació sobre la seva formació, pregunta que crec clau. Després parlem sobre quina és la seva tasca en el camp educatiu, ja que els experts han estat seleccionats pel seu treball a l'àmbit educatiu. A partir d'aquí ja entrem en el tema de l'entrevista i es vol conèixer bàsicament la seva opinió en diferents temes: què és la dramatització, com l'aplica (com a eina per treballar altres matèries i/o com a contingut propi) i la importància de la dramatització.

L'entrevista està enfocada de tal manera que aquestes preguntes són un guió al qual s'ha transformat en cada entrevista, per tant, plantejo l'entrevista de forma molt oberta i en actitud de molta escolta per ampliar o demanar altres qüestions referents a la seva experiència.

Per dur a terme les entrevistes he fet servir la gravació en suport audio, fet que m'ha permès tornar a escoltar les entrevistes, transcriure-les i poder tractar la informació i les dades extretes, fent el seu anàlisi corresponent per poder arribar a unes conclusions finals que es detallaran més endavant.

Aquestes entrevistes m'han permès conèixer com s'aplica la dramatització a les aules, a través de les seves experiències, però sobretot m'han permès confrontar l'experiència dels tres mestres amb la meua pròpia, aprendre dels seus consells i entusiasmar-me amb aquesta eina tan útil per a l'educació com és la dramatització o el teatre.

3.2.2 Mestres entrevistats

El perfil d'entrevistat que buscava era un professional de l'educació el qual fes servir, en la seva activitat educativa, la dramatització. Buscava persones que:

- *Fossin mestres*, ja que l'àmbit d'investigació es centra en l'educació, per tant els professionals havien de ser formats en Magisteri, ja fos d'educació infantil, primària o especialitats com ara educació física.
- *Fessin servir la dramatització*, ja que l'objectiu d'investigació vol donar resposta a com es realitza a les aules, per tant havien de ser professionals amb experiència en l'aplicació de la dramatització a les escoles.
- *Fossin de la comarca d'Osona*, per proximitat al meu domicili i per conèixer la realitat educativa de tres centres diferents de la comarca.

Aquests tres ítems eren fonamentals a l'hora de triar els professionals als quals entrevistar.

Per triar les persones, la meua tutora em va guiar aconsellant-me parlar amb la Margarida Tió, la Marta Esmarats i en Jordi Torres.

Informació entrevistats:
Margarida Tió: mestra en Educació Primària i llicenciada en Art Dramàtic (Interpretació-text). Ha fet altres formacions en l'àmbit de l'educació i el teatre. Actualment és Mestra tutora de segon de primària a l'escola Escorial de Vic. Dóna classes d'Expressió Corporal a MEI a la Universitat de Vic.
Marta Esmarats: Llicenciada en Art Dramàtic, formada en Hatha Ioga i mestra d'Educació Física. Ha realitzat el Postgrau en Pedagogia Teatral. Rondallaire professional. Ha estat a diverses escoles fent tallers de teatre.

Treballa a l'Institut del Teatre de Vic fent classes a adolescents i adults i dóna classes d'Expressió Corporal a MEI a la Universitat de Vic.

Jordi Torres: Esportista (arts marcial), mestre d'Educació Física, actor professional (pallaso i teatre infantil). Ha realitzat el Postgrau en Pedagogia Teatral. S'ha format en l'àmbit teatral fent diferents cursos.

Fundador del grup Xarxa Teatre de Torelló i participa fent de programador, productor i formador.

Actualment compagina la feina d'actor amb la de mestre a l'escola Abat Oliva de Sant Hipòlit de Voltregà.

Com podem veure responen als tres criteris que buscava en els professionals.

Per tal de posar-me en contacte amb ells i concertar així una cita, vaig fer servir el correu electrònic i el telèfon. En aquests correus explicava qui era i què estava fent, i se'ls demanava si podia realitzar-els-hi una entrevista personal. A cada correu van respondre afirmativament. I a partir d'aquí vaig poder concertar dia i hora per l'entrevista.

Margarida Tió	Marta Esmarats	Jordi Torres
15 d'abril a les 12h a la Universitat de Vic	17 d'abril a les 11h a la plaça de Vic.	25 d'abril a les 20h a la plaça de Manlleu

Les entrevistes van ser dins un ambient molt informal i més tirant cap a conversa. La meva intenció era que els entrevistats poguessin compartir la seva experiència de manera oberta, per això el guió inicial es canvia i es varia l'ordre adaptant-me al què anaven dient cada un.

Un cop fetes, el pas següent va ser transcriure-les². Tot i ser una de les feines més pesades d'aquest treball, crec que ha estat útil per poder fer servir la informació, llegir i tornar a llegir les entrevistes, i poder subratllar i marcar tot el què explicaven. A partir d'aquí vaig començar a classificar la informació en una taula de doble entrada: un amb els temes de cada entrevista i l'altre amb els temes comuns de totes tres i el què opinaven

² Vegeu Annexes, punts 3, 4 i 5 *Transcripcions de les entrevistes* o les podeu escoltar al punt 2, on trobareu un CD amb les entrevistes en format audio.

sobre cada tema. Aquest fet m'ha permès poder escriure unes idees, per tant interpretar la informació que m'han transmès, i arribar a unes conclusions finals.

3.3 Anàlisi de dades

Un cop explicat el procés cal entrar en l'anàlisi de dades. Per fer-ho m'he basat en l'esquema que se'ns va parlar al Seminari de Mètodes d'Investigació, el qual realitzava en Joan Soler.

L'esquema per tractar i analitzar les dades és el següent:

- 1) **Revisar la informació:** i si s'escau transcriure-la.
- 2) **Fer una lectura preliminar:** repassar el material per trobar temes clau i crear-ne una llista.
- 3) **Identificar unitats d'anàlisi:** unitats de registre (paraules) i unitats de context (paràgraf)
- 4) **Categoritzar:** agrupar conceptualment les unitats d'anàlisi que tenen aspectes comuns.
- 5) **Organitzar les dades per poder-les treballar:** matrius (quadres), esquemes (mapes conceptuals).
- 6) **Triangular:** sempre que es pugui (l'observació, entrevistes i teoria per exemple)

Com ja he dit anteriorment al procés, el primer pas va ser transcriure les entrevistes a format digital.

Un cop transcrites, vaig passar a fer-ne una lectura preliminar on marcava tots els aspectes que creia importants: temes claus i generals dels quals es parlava, les respostes a aquests temes i reflexions o idees. Mentre realitzava el segon punt, anava determinant les unitats de registre, és a dir les paraules claus, que a l'hora s'organitaven amb una taula de doble entrada. Cada entrevista té una taula pròpia on s'organitzen les diferents idees³. Al mateix temps que omplia les taules també creava una taula amb

---

³ Vegeu Annexes, punt 6, 7 i 8 *Taules resum de les entrevistes*.

tots els temes comuns⁴, fent així una agrupació conceptual amb els temes següents:

- Formació
- Escola
- Dramatització / Teatre
- Metodologia
- Habilitats i/o capacitats que aprenen els infants
- Reflexions, idees o cites.

Com es pot veure, els temes sorgeixen gràcies a les preguntes realitzades a l'entrevista, sobretot pel què fa a la metodologia, la formació, les habilitats i/o capacitats que aprenen els infants, l'escola i la dramatització.

Seguidament, després de tenir els punts comuns, he pogut extreure les conclusions, les quals s'exposen a l'informe de resultats.

3.4 Informe de resultats

Després d'analitzar les dades i reflexionar sobre les idees extretes cal redactar un informe de resultats, en el qual hi relacionarem la part teòrica amb les conclusions de les entrevistes. Aquest informe vol acabar donant resposta a l'objectiu principal de recerca: Com es treballa la dramatització a l'escola?

Fent un cop d'ull ràpid a les diferents aportacions de cada professional entrevistat, en relació als temes comuns, podem veure que a través de les entrevistes hi ha temes que tenen més importància, els podríem classificar de la següent manera (per ordre de més esmentat a menys):

- 1) Metodologia
- 2) Habilitats i/o capacitats que aprenen els infants
- 3) Dramatització / Teatre
- 4) Formació
- 5) Escola
- 6) Reflexions, idees o cites.

---

⁴ Vegeu Annexes, punt 9 *Taula resum de les conclusions de cada entrevista*

Aquest ordre reflecteix l'objectiu de l'entrevista, el qual vol donar resposta a com s'aplica la dramatització a l'aula, és a dir, la metodologia emprada. Els tres professionals han fet molt èmfasi sobretot en exemplificar com s'aplica la dramatització, què s'aconsegueix amb aquesta i sobretot el paper de la formació (tan personal com professional) en tot aquest procés.

Per explicar les conclusions em basaré amb els temes comuns, cada tema té la seva conclusió⁵. L'últim tema, el de reflexions i/o cites no té cap conclusió perquè estan enllaçats amb els diferents apartats.

3.4.1 Metodologia

Tots tres professionals fan servir o han fet servir la dramatització en la seva pràctica educativa i cadascú ha fet servir un model i una metodologia que els ha ajudat en la seva aplicació el qual es basava en els seus objectius i sobretot en la seva experiència, per tant, puc dir que no hi ha un model únic el qual seguir per a realitzar la dramatització a l'aula, però sí que hi ha uns trets comuns, els quals cadascú adapta a les seves necessitats. Aquests temes comuns són semblants als que hem esmentat anteriorment a la part teòrica del model de T. Motos i A. Navarro (2003:18), podríem veure els següents models:

Professional	Margarida Tió	Marta Esmarats	Jordi Torres	T. Motos i A. Navarro
Model	<ul style="list-style-type: none"> • Relaxació amb música • Musica per ballar • Joc • Reflexió/Retroacció. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cercle grup. • Cançó benvinguda • Jocs de concentració. • Joc: lliure o guiat • Relaxació final 	<p>A educació física:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Escalfament • Resistència • Treball més esportiu o d'habilitats motrius • Conte final <p>Taller de Teatre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comença amb moviment. Treure pulsio. (Jocs, dansa, treball corporal, mim, gestualitat,) • Treball més concret (p.e: dicció) • Espectacle o relaxació (segons el moment en què es trobin). 	<ul style="list-style-type: none"> • Posada en marxa • Relaxació • Expressió: comunicació • Retroacció

⁵ Vegeu Annexes, punt 10: *Conclusions per l'informe final* i punt 11: *Taula resum metodologia de cada mestre*.

Cada model fa referència a l'estructuració de les sessions de dramatització, és a dir, les parts d'una sessió que es caracteritzen per una tipologia d'activitat concreta. Cada model fa servir els diferents elements de la guia de T. Motos i A. Navarro però els estructura de forma diferent, adaptant-se al grup i les seves necessitats i a l'experiència del mestre.

També puc extreure que tots tres professionals fan servir la dramatització com una eina en el dia a dia de l'escola. Per exemple: la Margarida Tió fa servir la dramatització per introduir nous conceptes a través del cos, com ara les hores i els quarts, o els angles. En Jordi Torres la fa servir a l'hora de llengua castellana, on han creat un noticiari i fan servir les eines d'expressió oral del teatre per aprendre castellà. La Marta Esmarats, tot i no tenir un exemple clar, creu que la mestra de per sí ja fa servir les eines de la dramatització a l'hora d'explicar als infants un conte, conceptes nous, entre altres.

Per tant, puc observar que els dos models que es plantejaven en la teoria, és a dir, la dramatització com a eina i com a contingut, en la pràctica educativa es fan servir ambdues.

A l'hora de fer dramatització a l'aula, tots tres coincideixen en què el/la mestre/a ha de participar i implicar-se directament, tant des de dins del joc com guiant-lo. Entenent aquest joc com una font d'aprenentatge.

Hi ha un concepte que introdueix la Margarida Tió que diu: és art efímer. Per tant hem de valorar aquest art que sorgeix a les sessions, donar-li importància i valorar-ho positivament. I perquè es doni aquest art efímer cal deixar-se endur per les propostes dels infants, escoltar-los, guiar-los i deixar espai per a la creació artística amb el cos, el llenguatge i l'art.

El concepte més important, i que remarquen tots tres mestres, és la formació. Si vols realitzar sessions de dramatització o teatre cal que estiguis format en aquest àmbit, ja que això et donarà seguretat, eines, recursos i noves perspectives.

Amb les tres entrevistes he pogut observar que tots tres mestres coneixen les diverses etapes educatives i com aplicar la dramatització en aquestes. Per exemple, parlen de la llibertat d'expressió i de joc que hi ha a l'etapa d'educació infantil i remarquen la importància de treballar-ho a través de psicomotricitat, d'expressió corporal o de joc simbòlic; deixant de banda la representació teatral per a etapes més madures. Pel què fa a primària segueix aquesta vessant de joc dramàtic, expressió corporal i joc de rol o simbòlic en els primers cicles, mentre que amb els més grans tendeixen a crear espectacles i obres teatrals. En aquests cursos on els alumnes són més grans ens basaríem amb les improvisacions i amb les creacions pròpies. Aquest fet es relaciona amb la teoria de J. Cañas (1994) i de J. Eines i A. Montalvani (2007) els quals també parlen de l'evolució de la pràctica dramàtica acord amb l'evolució de l'infant.

Vull acabar aquestes conclusions sobre la metodologia recordant una frase que em va dir la Margarida Tió: *Cada maestrillo su librillo*; referint-se a que en l'educació podem trobar tantes metodologies com mestres hi hagi, perquè cada mestre té la seva manera de fer.

3.4.2 Habilitats i/o capacitats que aprenen els infants

Fent un buidat de les tres entrevistes es recull una sèrie d'habilitats, valors i continguts que els tres experts en la matèria diuen que aprenen els infants gràcies a la pràctica de la dramatització.

Els infants aprenen a:
<ul style="list-style-type: none">
- Treballar en equip i treballar amb l'altre, relacionar-se amb els altres. Treballar en coralitat.
- No competir. A construir junts.
- Disciplina, esforç, treball, serietat.
- La importància del silenci.
- Respectar, ser crític, reflexionar.
- Habilitats socials: empatia, escolta, diàleg.
- Habilitats lingüístiques: comunicar-se i dialogar; llegir, comprendre

un text, oralitat.

- Intel·ligència emocional: conèixer, experimentar, gestionar i identificar emocions i sentiments.
- Prendre consciència del cos, del seu estat, dels pensaments. Ser un mateix. Conèixer les pròpies habilitats, capacitats, destreses, pors. Autoestima.
- Expressar-se en diferents llenguatges: musical, plàstic, corporal.
- Conceptes relacionats amb la música, l'art, la dansa, l'espai i l'estètica.

La Marta Esmarats compara el teatre com una còpia de la vida, per tant les eines que dones durant aquest procés d'aprenentatge en el teatre o la dramatització seran útils per a la vida. Aquest concepte va molt relacionat amb el que esmenta T. Motos i A. Navarro (2003) quan consideren el teatre com una metàfora de la vida.

Després de fer aquest recull puc concloure que la dramatització és molt important en l'educació, ja que treballa molts aspectes, habilitats, capacitats i eines que faran servir els infants en el dia a dia. No es tracte de conceptes teòrics sinó pràctics, que s'aprenen a través de l'experiència directa. La Margarida Tió em va transmetre una cita d'un psicòleg, el qual no recordava el nom, que deia que: *l'educació és el què queda quan s'oblida tot el què s'ha après*, fent referència a que ens queda tot allò que has viscut, que has experimentat, que t'ha agradat.

3.4.3 Dramatització / Teatre

L'art dramàtic engloba molts conceptes: *Drama, dramatització, dramàtica creativa, expressió, expressió corporal, expressió dramàtica, joc simbòlic, joc dramàtic, improvisació, psicodrama, role playing, sociodrama, teatre...* Conceptes que ja s'han definit a l'inici d'aquest treball. Amb les entrevistes he pogut veure que cadascú té la seva manera de definir la dramatització.

La Margarida Tió creu que la dramatització forma part del teatre i està relacionada amb els jocs de rols, de descobriment, però sobretot remarca

que són les estratègies de treball diàries per arribar a un aprenentatge significatiu, integral i globalitzador.

La Marta Esmarats compara la dramatització amb el terme teatralització i les tècniques i jocs que fa servir el teatre dins l'educació. Tècniques per expressar amb el cos, la veu, les emocions.

En canvi, en Jordi Torres explica que dramatitzar és agafar una cosa i desmuntar-la i fer-ho a la teva manera, és a dir, fer la teva pròpia interpretació d'una obra o història i crear-la de nou fent servir les teves habilitats i capacitats.

Per tant, podem veure que tots tres tenen clar que es relaciona amb el món del teatre. Per una banda, s'observa que recolzen la importància del procés, i del què s'aprèn mentre es juga a dramatitzar. I per altra banda, hi ha aquest nou concepte creatiu, dramatitzar seria crear a partir d'un tema i donar-li la forma que tu vols, és a dir, ser un artista.

Una reflexió que feia la Marta Esmarats és que si tenim clar la terminologia de l'art dramàtic ens ajudarà a enfocar les nostres sessions d'una manera o altre, per exemple si fem un taller de teatre segurament l'objectiu final serà una representació, mentre que amb un taller d'expressió corporal l'objectiu recaurà en la importància del treball corporal.

Mentre conversàvem sobre la dramatització a les aules, durant les entrevistes, he pogut veure que hi ha idees que comparteixen entre ells/es. Una d'aquestes és que per fer dramatització o teatre a l'escola t'ha d'agradar i hi has de creure. Una altra idea és que, tot i que no té el reconeixement que tenen altres àrees artístiques com ara la música o la plàstica, la dramatització és important per la seva globalitat. Aquesta idea de globalitat sorgeix molt sovint en tots tres casos. Tots tres veuen la dramatització o el teatre com una eina global per treballar diverses àrees, assignatures o conceptes. La última idea que comparteixen és que hi ha la falsa creença que fer teatre a l'escola és fàcil, és memoritzar un text i sortir davant del públic i dir-lo, i no és així, el què és més important és el procés.

3.4.4 Formació

El tema de la formació, tot i que és un dels temes comuns que menys aportacions acumula, és un dels temes que més èmfasi han fet tots tres mestres.

Hem de partir de la idea de que la formació és continuada i permanent, per tant, els mestres hem d'estar en constant canvi, reflexió i aprenentatge. El principal motiu perquè una persona triï formar-se és l'interès personal, t'ha d'agradar, però també ha de ser per créixer professionalment i personalment.

Una de les idees que exposa la Marta Esmarats és "l'analfabetisme" pel què fa a nivell corporal, teatral o dansa. Que va acompanyat de poca cultura de la crítica. Aquesta reflexió és una crítica a la societat. I podríem extreure la següent idea: si et formes creixeràs personalment i professionalment i això repercutirà en els teus alumnes, perquè tindràs més criteri i seràs més crític.

Una idea que surt a les tres entrevistes és el fet que fer dramatització a l'escola crea molt recel o respecte per part dels mestres, hi ha certa por a fer-ne. Aquest fet, asseguren tots tres mestres, és degut a la falta de formació i, potser fins i tot, d'interès per aquest àmbit, ja sigui per males experiències o per desconexença. En Jordi Torres em recorda que la formació et donarà seguretat en la teva pràctica.

Per tant, la formació personal i professional és molt important al llarg de la vida professional, si vols fer teatre o dramatització a l'escola cal que et formis en aquesta àrea, ja sigui fent un Postgrau de Pedagogia Teatral, com ara la Marta i en Jordi, estudiant Art Dramàtic, com la Marga i la Marta, o fent cursos de direcció teatral, de teatre, o altres cursos específics que t'enriqueixin en aquest àmbit.

3.4.5 Escola

Perquè la dramatització arribi a les escoles, una de les idees que hem de tenir clares és que tant l'equip directiu com l'educatiu hi ha de creure, i han

de ser projectes artístics amb un compromís per part dels mestres i de l'escola, idea que recolzen tots tres professionals.

La Marta Esmarats reflexiona i diu que és molt diferent dur a terme un taller de teatre dins de l'horari lectiu que dur-lo a terme fora d'aquest horari, en hora extraescolar. Si es fa en horari lectiu hi ha un compromís per part de l'escola, s'hi creu i es recolza, mentre que en horari extraescolar no hi ha tanta implicació

Aquesta idea principal la recolzen tots tres professionals. La Margarida Tió parla de la seva llibertat per poder fer i desfer pel què fa a fer servir la dramatització a les aules, per tant, es sent realitzada i recolzada pel seu equip directiu i educatiu. En Jordi ens parla sobretot de vincular aquest projecte artístic amb l'escola i l'entorn per aconseguir un major èxit.

Tot i que la dramatització no té un pes curricular semblant a llengua o matemàtiques, és igual d'important o més. La Marta Esmarats ens recorda que amb la dramatització podem aconseguir assolir molts dels objectius que es proposen al currículum, fet que ens recorda en Jordi Torres quan esmenta que parteixen de la Pedagogia teatral, tal com esmentava en la part teòrica quan en T. Motos i A. Navarro (1994) deien aquesta mateixa idea.

Per tant l'escola i els seus agents educatius tenen un paper clau en la pràctica de la dramatització a l'escola.

Per concloure puc dir que no només he pogut veure que hi ha diferents maneres de treballar la dramatització a les aules, sinó que he après que la formació personal i professional té un pes molt important. He pogut compartir l'opinió i la idea que tenen tots tres pel què fa a la dramatització, i comprovar que aquesta eina es fa servir, i en la seva aplicació es fa des de les dues vessants que es proposaven a la part teòrica: com a eina i com a contingut; i és útil per a l'aprenentatge dels infants. A més, l'escola té un paper molt important perquè la dramatització arribi a les aules ja que

l'equip directiu i educatiu hi ha de creure, com tots els altres projectes que es realitzen a les escoles.

Vull acabar aquest informe final amb una cita:

***Si alguna vegada el Teatre morís,
tornaria a néixer al dia següent quan un nen,
en unes golfes, davant d'un mirall,
es disfressés amb vells vestits
sentint que canviava de personatge.***

Joan Brossa

4. CONCLUSIONS

Fins ara, les conclusions que s'han tractat eren les aportades per els diferents mestres professionals en la dramatització. A partir d'aquí s'exposen les meves conclusions personals sobre el treball, fent èmfasi en els apartats tractats anteriorment per els diferents professionals, a més de reflexionar sobre la dramatització a l'aula i el paper de la mestra en la seva realització, també reflexiono a continuació sobre el procés realitzat i els aprenentatges adquirits fins ara.

Abans de realitzar les entrevistes, tenia la idea de que hi hauria un model força utilitzat per a estructurar les sessions de dramatització, model que em podria ajudar a l'hora d'aplicar-la en l'educació, però parlant amb els diferents mestres professionals en dramatització, he pogut aprendre que és necessari tenir un model de referència però aquest t'ha de permetre llibertat per planificar les sessions segons els teus objectius i continguts i sobretot per adaptar-te a les necessitats del grup classe.

També partia de la idea que la dramatització es feia servir poc a les aules i que a l'escola hi té un pes poc important, i a través de les entrevistes he pogut veure que la dramatització hi és , ja que el currículum comparteix molts dels objectius de la pedagogia teatral, però sobretot i serà present si la mestra hi creu, li agrada i està formada. Des de bon principi, tenia la teoria que la dramatització es podia aplicar des de dues vessants: com si fos una eina per treballar altres matèries i com a contingut propi; idea que vaig poder recolzar a través d'altres professionals de la dramatització i sobretot he pogut observar, a través de les entrevistes, que ambdues vessants es duen a terme.

Abans de començar la recerca pensava que la dramatització era una eina molt global i que es podia arribar a treballar molts àmbits, llenguatges, valors, actituds i aptituds, i a través d'aquest treball em refermo més en aquesta idea, a l'observar que els diferents mestres professionals en dramatització recolzen la seva importància per a l'aprenentatge global i integral de l'infant. El fet de pensar que la dramatització pot ser una eina

tan potent i que a l'escola no hi té el pes que podria tenir-hi (sobretot per el model d'escola que hi ha actualment) em fa reflexionar sobre el model d'escola que voldria en aquesta societat: una escola plena d'art (teatre, música, arts plàstiques, dansa), plena d'experiències, de creativitat, de joc, on cada infant pugui aprendre al seu ritme i pugui desenvolupar les seves habilitats i capacitats, una escola que pogués impulsar els 100 llenguatges de l'infant els quals esmenta Loris Malaguzzi.

A l'inici tenia força inseguretats pel què fa a l'aplicació de la dramatització, sabia que era un àmbit que m'apassiona i voldria fer arribar als meus alumnes, però, després del meu petit intent a Pràctiques III, on vaig fer tres sessions de dramatització amb infants d'educació infantil, he pogut veure que encara queda molt camí per aprendre i que si en un futur vull aportar als meus alumnes tècniques, jocs, recursos, eines, crear sessions, entre altres, necessito sobretot formar-me més en la pedagogia teatral. Per tant, sóc conscient que tinc mancances pel què fa a la dramatització, fins i tot el teatre, però tot just estic posant els fonaments de la meva formació bàsica i crec que a partir d'ara se m'obren moltes portes per formar-me com a mestra en l'àmbit de la dramatització, tant personalment com professionalment.

Per tant, puc concloure a nivell personal i gràcies a les aportacions dels diferents mestres professionals, que l'aplicació de la dramatització en l'escola ha de ser un projecte que tota l'escola hi cregui, sobretot el mestre que l'aplica, s'ha d'adaptar tant a l'edat i moment evolutiu de l'infant com a les necessitats i ritme del grup classe. Per fer-ho cada mestra tindrà els seus recursos personals i crearà les sessions segons la seva experiència, però sobretot ha d'estar format, perquè aquesta formació li aportarà nous recursos, perspectives, eines, tècniques i crítica. Aquest és un petit resum que crec que agrupa les idees principals del treball.

Aquest treball per mi ha estat una gran evolució, tan personal com professional. Per una banda, he pogut ampliar coneixements d'un àmbit que m'apassiona, l'art dramàtic, i per altra banda, he pogut veure com aquesta passió, hobby i il·lusió puc fer-la arribar als infants a través de l'educació,

per tant he après la importància d'aquesta eina en l'educació i sobretot com aplicar-la.

Des de petita m'ha interessat molt viure el teatre, formar-hi part. He fet extraescolars, crèdits variables de la ESO, tallers de teatre, curs d'iniciació al teatre, fins i tot dedicar part del meu temps lliure a fer teatre amateur a Manlleu. El fet d'entrar a la Universitat va suposar frenar el ritme i implicació en el teatre, així que vaig haver d'aparcar-lo. Però des de fa un parell d'anys torno a veure que el teatre em dóna vida, coneixes gent nova i fa que et coneguis tu mateixa. Ara fa un any, dins del grup de joves del Teatre Centre de Manlleu va sorgir la idea de fer tallers de teatre, fer-los nosaltres. I és aquí on sorgeixen tots els meus dubtes, com puc ensenyar tot el què he après en la meva pràctica teatral, sense tenir cap formació professional? Val a dir que no estàs sola i que tens altres persones que t'ajuden, però crec que aquest va ser el primer pas per adonar-me que volia conèixer millor el teatre per poder donar una bona formació als nens i nenes que ens acompanyen en aquests tallers.

Des de la Universitat se'ns va plantejar una assignatura sobre recursos expressius i dramàtics, però un cop realitzada encara tenia dubtes i ganes de formar-me més així que el meu Treball de Final de Grau ha estat un complement a aquesta assignatura, ampliant conceptes i tenint l'oportunitat de conèixer professionals i aprendre d'ells.

Arribo al final d'aquest treball il·lusionada amb el procés que he fet i dels aprenentatges que he après.

Per a mi, després de tot aquest procés d'aprenentatge, la dramatització és una de les eines educatives que voldré fer servir quan sigui mestra, bàsicament perquè l'art dramàtic m'apassiona, i sobretot em crida l'atenció l'expressió de l'infant en els diferents àmbits artístics. Però abans d'arribar a les aules, i fer servir la dramatització a l'escola, crec que és necessari, tal com em recomanaven els tres mestres professionals, formar-me en l'art dramàtic. Tot i que tinc algun bagatge, crec que se m'obre l'oportunitat de formar-me personalment i professionalment, fet que després recaurà en els

meus alumnes. Després d'aquest llarg procés d'investigació, i d'aprenentatge personal i professional, em veuria amb força suficient per dur a terme la dramatització a l'escola, tan com eina per treballar altres matèries com a contingut propi, però, tot i així, crec que encara puc aprendre molt més sobre la pedagogia teatral que m'ajudarà en la meva tasca educativa.

Per finalitzar aquest treball m'agradaria poder agrair a les persones que m'han ajudat en tot aquest llarg camí:

Primer de tot, a la meva tutora la Dolors Rusiñol, ja que sense ella aquest treball no hagués arribat a bon port.

A la Margarida Tió la qual em va transmetre la seva passió i fe per la dramatització. A la Marta Esmarats que em va fer reflexionar sobre la cultura de la crítica i l'analfabetisme corporal que arrossega la nostra societat. I a en Jordi Torres que m'ha fet veure que la formació és un pas necessari per a arribar a ser una bona mestra en dramatització/teatre.

I no oblidar-me de les persones que tinc diàriament al meu costat, que em recolzen i m'animen a continuar quan, a mig camí, perds la fe.

A tots vosaltres donar-vos les gràcies.

***La confianza, como el arte,
nunca proviene de tener todas las respuestas,
sino de estar abierto a todas la preguntas.***

Earl Gray Stevens

5. BIBLIOGRAFIA

Bibliografia:

- Arnaus, Remei (1996). *Complicitat i interpretació. El relat d'una etnografia*. Barcelona: PPV.
- Cañas, José (1994). *Didáctica de la expresión dramática. Una aproximación a la dinámica teatral en el aula*. Barcelona: Octaedro.
- Departament d'educació. *Currículum d'Educació Primària*. Generalitat de Catalunya, juny 2009. [en línea] Disponible a: http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/034fc257-4463-41ab-b7f5-dd33c9982b4f/curriculum_ep.pdf
- Departament d'educació. *Decret 181/2008. Currículum d'Educació Infantil*. Dins de: DOGC, número 5216, 16/9/2008. [en línea] Disponible a: <http://www.gencat.cat/eadop/imatges/5216/08247053.pdf>
- Dorio, Inma; Sabariego, Marta; Massot, Inés (2012) "Características Generales de la metodología cualitativa" Capítulo 9. Dins: Bisquerra, Rafael coord. *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla, p: 275-292.
- — (2012) "Estrategias de recogida y análisis de la información" Capítulo 11. Dins: Bisquerra, Rafael coord. *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla, p: 329-366.
- Eines, Jorge; Montalvani, Alferd (2007). *Didáctica de la Dramatización*. Barcelona: Gedisa.
- Laferrière, George; Motos, Tomás (2003). *Palabras para la acción. Términos de Teatro en la Educación y en la Intervención Sociocultural*. Ciudad Real: Ñaque.
- Latorre, Antonio; Del Rincón, Delio; Arnal, Justo (1996). *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Ediciones Experiencia.
- López, Raúl; Deslauriers, Jean-Pierre. "La entrevista cualitativa como técnica para la investigación en trabajo social". *Revista margen*, juny del 2011, núm. 61, p. 1-19

- Motos, Tomás (1992). *Las técnicas dramáticas: Procedimiento didáctico para la enseñanza de la lengua y la literatura en la educación secundaria*. Universitat de València.
- Motos, Tomàs; Navarro, Antoni. "El paper de la dramatització en el currículum." *Didàctica de la Llengua i Literatura*. Gener 2003, núm.29, p.10-28.
- Motos, Tomás; Tejedó, Francisco (2007). *Prácticas de Dramatización*. Ciudad Real: Ñaque.
- Tejerina, Isabel (1994). *Dramatización y teatro infantil. Dimensiones psicopedagógicas y expresivas*. Madrid: Siglo veintiuno de españa editores.
- Vega, Sílvia. "Descobrir tot comparant". *Guix d'Infantil*. Novembre-Desembre 2009, Núm.52, P.17-21.
- Vilanova, Maria. "Tècniques dramàtiques per a una educació integral i integradora." *Temps d'Educació*, 2003, núm 27, p.399-415.

Fonts consultades:

- McGuinness, Sinéad; Puig, Elisenda; Vernet, Francesc (1996). *Drama. Tècniques teatrals per a l'ensenyament*. Barcelona: Edicions Magrana.